

al besloten in het vertrekpunt van dit project, de machteloosheid die de inwoners van Kuregem voelden, en het feit dat Dito'Dito als professioneel, hoofdzakelijk wit theatergezelschap die inwoners onder de arm nam om met hen een voorstelling te maken en hen een stem te geven. Het is de sociale, maatschappelijke context waarin de voorstelling ontstaat is. Die wordt terecht niet in de artistieke praktijk gethematiseerd. De encensering is veeleer een onderzoek, een graven naar wat mensen met een totaal verschillende achtergrond bindt of uiteendrijft, eens de fundamentele verschillen van godsdienst en huidskleur vanzelfsprekend zijn geworden. *J'y suis resté depuis / En daar ben ik gebleven* is geen verhaal met een begin en een einde, maar een plek –in dit geval dus de abstracte box– waar verschillende personen elkaar ontmoeten. In hun conversaties peilen zij naar de universaliteit van emoties in alledaagse ervaringen of herinneringen.

Sneeuw witje

Na de stottersscène verdwijnen de tien van het podium. In de achterkant van de box wordt een luik geopend waarachter de acteurs terug te zien zijn, als in een poppenkast. Wat volgt is een kleine presentatie van henzelf. We leren dat Zineb kernfysica wilde worden, Cathy, een zwarte vrouw, wil graag Sneeuw witje zijn. Aan de hand van geprojecteerde dia's op de achterwand, gaan de acteurs terug naar hun kindertijd. Ze praten over hun dromen, hun huisdieren, over waar ze bang voor zijn. Doorheen triviale gespreksonderwerpen sijnpelel soms de verschillende culturele achtergronden door. Maar door het uitspelen van de fysieke verschillen tussen de acteurs worden talloze clichés over dit onderwerp op een geestige manier de kop ingedrukt. De donkerhuidige Cathy komt later nogmaals op, gehuld in een perfecte imitatie van Walt Disney's Sneeuw-

witjesjurk. Blijkbaar dromen niet alleen kleine, blanke meisjes ervan om door een even blanke prins wakker gekust te worden. De verwachtingen en clichés die na drie generaties immigratie nog steeds aan de huidskleur kleven, worden zonder dat men moraliserend wordt krachtig de kop ingedrukt. Bijvoorbeeld: een dia met muntplanten. Er ontwikkelt zich een kort gesprek over geuren. Niet Zineb houdt van pas gegoten munt in de medina, wel Willy zo blijkt. Serdar daarentegen zweert bij de pickles op de frietjes van Martin in Sint-Joost. Bijvoorbeeld: een dia met een Maghrebijns sfeerbeeld. 'Dat is Marakesh.' Antwoord: 'Neen, dat is Jette, op de jaarmarkt, twee jaar geleden.' De scènes volgen elkaar in snel tempo af. Grappige bedenkingen wisselen elkaar af met herinneringen. Hoe Willy bij zijn eerste reisje naar Brussel –vanuit Wemmel– zich de ogen uitkeek naar de trams die er rondreden. En hoe Assia bij haar aankomst uit Marokko toch vooral bewondering had voor de spierwitte gordijnen in elk raam. De afstand die ze afgelegd hebben, maakt in deze voorstelling niet uit. Want ze hebben sindsdien veel gemeen: daar zijn ze gebleven. De fantasierijke intermezzo's (naast Sneeuw witje krijgen we bijvoorbeeld ook een leger Zorro's te zien), het abstracte decor, en de monochrome kostuums ontwijken elke al te letterlijke representatie van de moeilijkheden waarmee de inwoners van Kuregem dagelijks geconfronteerd worden. Die trefzekere encensering wordt weliswaar af en toe doorbroken door het gebrek aan professioneel acteertalent. Maar omdat Dito'Dito enkel die kwetsbaarheid laat doorsijpelen in de encensering, werkt ze alleen maar ontwapenend. Het resultaat is een productie waar de breekbaarheid van het hele concept soms opwelt doorheen de verder sterke mise-en-scène, en niet omgekeerd, het artistieke slechts gereduceerd wordt tot een

aantal 'vondsten' in het encenseren van de kwetsbaarheid.

Ook de publicatie is geslaagd. Je kan er de bedenkingen van de betrokken personen van de buurthuizen op nalezen, alsook hoe zij het project ervaren hebben. Daarna volgen talrijke brieven van Willy Thomas, Nedjma Hadj en Leïla Houari aan elkaar. Deze briefwisseling laat zich lezen als het verhaal van het tot stand komen van de voorstelling, in regie en dramaturgie, het werkproces van de bedenkers dus. 'Gewoon een avondje schoonheid zaaien,' merkt Willy Thomas in één van de brieven op. Het klinkt als een soort intentieverklaring bij de voorstelling. En aan die woorden heeft Dito'Dito zich gehouden. ●

Katrien Darras

Avant-gardisme als neoacademisme

Van de Vlaamse leeuw wordt beweerd, overigens meestal al zingend, dat hij ontembaar is. Over de podiumkunsten kan worden gesteld dat ze al lang gekooid zijn – en wel precies door het podium of, juister, door het dispositief scène/zaal. Uiteraard kan een makke leeuw in gevangenschap nog altijd doen alsof hij zijn wilde jaren (zijn adolescentieperiode) nog niet helemaal is vergeten. De in circus of zoo loeihard brullende leeuw zorgt dan ook steevast voor een gezellig moment. Aan de geknechte situatie van Heer Leeuw verandert dat auditief spektakel natuurlijk niet meteen iets. Deze beeldspraak schoot mij te binnen na het zien van de jongste voorstelling van Jérôme Bel. Ze heet veelzeggend *The Show Must Go On*, ontstond uit een workshop in het Amsterdamse Gasthuis, zorgde onder meer in het door Tom Stromberg geleide stadstheater van Ham-

J'Y SUIS RESTÉ DEPUIS / EN DAAR BEN IK GEBLEVEN
 MET Sarah Aoufi, Souad Belkadi, Zohra Dalf, Zineb el Kharaj, Nedjma Hadj, Leïla Houari, Catherine Makandah Idiamah, Serdar Sahbaz, Willy Thomas, Assia Yahya
 KOSTUUMS: Lies Van Assche
 MUZIEK: Dett Peyskens
 DECOR EN LICHT: Bart Luypaert en Karl Van der Elst
 PRODUCTIE: Dito'Dito

DE CITATEN ZIJN AFKOMSTIG UIT Leïla Houari, Nedjma Hadj, Willy Thomas, *J'y suis resté depuis / En daar ben ik gebleven*, UITGEGEVEN DOOR Dito'Dito, EPO, Le Cactus, La Boutique Culturelle, september 2000.

burg voor heel wat heisa, en mocht in het Brusselse Kaaitheter op een welhaast unanieme positieve ontvangst rekenen. Volgens de recensente van *De Morgen* was Bels jongste exploit zelf 'in een notendop tegendraads geniaal en ongetwijfeld van het beste dat er dit seizoen op alle Vlaamse en Brusselse podia al te zien was'. Serieuze argumenten voor dit toch wel uitzonderlijke oordeel ontbraken. Misschien doen die er al lang niet meer toe?

'Bel, c'est du conceptuel.' Dat wisten we al van eerdere voorstellingen, zoals *Shirtologie* (1997) en *Le dernier spectacle* (1998). Maar wat heet conceptueel? In het geval van Bel gaat het om een late variante van 'duchampisme': zijn werk paart reflexiviteit aan humor. Zo opende *Le dernier spectacle* met de opkomst van een performer die, tennisraket in de rechterhand, doodleuk een balletje opwierp en vervolgens op